

Anna Samaruk, Ewa Kloc

Studenckie Koło Naukowe Rolników
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie
- opiekun naukowy dr inż. Anna Kocira

PERSPEKTYWY ROZWOJU AGROTURYSTYKI NA TERENIE GMINY KAMIEŃ

Streszczenie

Agroturystyka jest jednym z podstawowych czynników aktywizacji gospodarczej terenów wiejskich. Jej specyficzną odmianą jest ekoturystyka, która rozwija się najczęściej w pobliżu obszarów objętych ochroną przyrodniczą. Agroturystyka pozwala m.in. na obcowanie z naturą, konsumpcję żywności przygotowywanej w sposób naturalny oraz poznanie uroków życia wiejskiego (Drzewiecki 2001). Celem niniejszej pracy było przedstawienie zasobów przyrodniczych i kulturowych tworzących realne perspektywy dla rozwoju agroturystyki w gminie Kamień. Analizę wyników opracowano na podstawie informacji zebranych w gminie Kamień dotyczących oferty agroturystycznej poszczególnych miejscowości i badań literaturowych.

Gmina Kamień znajduje się we wschodniej części województwa lubelskiego. Znaczna jej część położona jest na terenie Chełmskiego Parku Krajobrazowego i Chełmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Obszar ten cechuje się niskim poziomem uprzemysłowienia i urbanizacji stwarzając korzystne warunki dla rozwoju agroturystyki. Elementami sprzyjającymi rozwojowi agroturystyki w gminie Kamień jest przede wszystkim bogactwo walorów przyrodniczych, kulturowych oraz krajobraz zmieniony w niewielkim stopniu przez człowieka (Broszura informacyjna 2001).

Lokalne uwarunkowania przyrodnicze, gospodarcze i demograficzne gminy Kamień pozwalają na rozwinięcie oferty agroturystycznej dostosowanej do indywidualnych wymagań turystów. Promowanie turystyki wiejskiej przyczynia się do rozwoju tego regionu i wpływa na podniesienie jego atrakcyjności dla turystów szczególnie w okresie wiosenno – letnim.

Wstęp

Najogólniej przez turystykę rozumie się stosunki społeczno-ekonomiczne związane z podróżą i czasowym przebywaniem osób poza miejscem swojego stałego zamieszkania w celach wypoczynkowych, poznawczych, zdrowotnych, rozrywkowo-kulturalnych, zarobkowych lub innych (Sikora 1995).

Formą turystyki jest agroturystyka, która jest jednym z podstawowych czynników aktywizacji gospodarczej terenów wiejskich. Jej specyficzną odmianą jest ekoturystyka, która rozwija się najczęściej w pobliżu obszarów objętych ochroną przyrodniczą. Atrakcyjność agroturystyki ze względu na oczekiwania potencjalnych klientów przejawia się w różnych formach. Może być to aktywny wypoczynek wakacyjny lub urlopowy połączony z atrakcjami turystycznymi znajdującymi się w najbliższej okolicy np. zwiedzanie okolicy, wycieczki piesze i rowerowe. Pobyt w gospodarstwie wiejskim pozwala na konsumpcję żywności przygotowywanej w sposób naturalny i poznanie uroków życia wiejskiego poprzez zapoznanie się ze zwierzętami gospodarskimi lub pracą w tym gospodarstwie (Kuśmierski 1998).

Region o niskim poziomie uprzemysłowienia i urbanizacji oraz niskich dochodach ludności, posiadający walory przyrodnicze i kulturalne, kwalifikuje się do świadczenia usług agroturystycznych (Drzewiecki 2001). Takim regionem jest gmina Kamień znajdująca się we wschodniej części województwa lubelskiego. Znaczna jej część położona jest na terenie Chełmskiego Parku Krajobrazowego i Chełmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Jest to gmina podmiejska, której sieć osadniczą tworzy 17 miejscowości (Czopek 1988). Elementami sprzyjającymi rozwojowi agroturystyki w gminie Kamień jest przede wszystkim bogactwo walorów przyrodniczych, kulturowych oraz krajobraz zmieniony w niewielkim stopniu przez człowieka.

Celem pracy było przedstawienie zasobów przyrodniczych i kulturowych tworzących realne perspektywy dla rozwoju agroturystyki na terenie gminy Kamień.

Material i metody

Badania opracowano na podstawie informacji zebranych w urzędzie gminy Kamień dotyczących oferty agroturystycznej, atrakcyjności poszczególnych miejscowości oraz badań literaturowych. Przeprowadzono również wywiad środowiskowy.

Zakres pracy obejmuje:

- położenie i strukturę gminy Kamień,
- analizę walorów przyrodniczo - krajobrazowych i kulturowych gminy,
- przegląd ofert turystycznych oferowanych dla turystów.

Wyniki

Gmina Kamień to gmina podmiejska położona we wschodniej części województwa lubelskiego, w powiecie chełmskim (ryc. 1). Przecina ją droga regionalna Chełm-Hrubieszów. Jako jednostka samorządowa powstała 1 stycznia 1984 roku. Sieć osadniczą tworzy tu 17 miejscowości: Andrzejów, Czerniejów, Haliczany, Ignatów, Ignatów Kolonia, Józefin, Kamień, Kamień Kolonia, Koczów, Majdan Pławanicki, Mołodutyn, Natalin, Pławanice, Pławanice Kolonia, Rudolfin, Strachosław, Wolawce (Wawryniuk 2001).

Ryc. 1. Herb gminy Kamień

Źródło: www.ugkamien.bip.lubelskie.pl

Obszar gminy Kamień posiada charakter równinny. Największą powierzchnię zajmują użytki rolne stanowiące aż 83% ogólnej powierzchni. Znaczna część gminy leży na terenie Chełmskiego Parku Krajobrazowego i Chełmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Lasy porastają stosunkowo niewielką powierzchnię – tylko 840 ha czyli 8,6% ogólnej powierzchni. Wśród zespołów leśnych dominują dąbrowy, bory sosnowe, grądy, ale występują też nieliczne olsy. Szczególnie ważnym obszarem jest rezerwat „Rozkosz”, który zajmuje powierzchnię w obrębie gminy 133,5 ha. Najcenniejsze pod względem florystycznym są fragmenty torfowisk unikatowe w skali kraju i Europy.

Oferta imprez kulturalnych w gminie Kamień jest niezwykle bogata i efektowna a co najważniejsze, dostępna dla szerokiego grona odbiorców. Publikacje, wystawy, występy okolicznościowe, różnego rodzaju uroczystości od szczebla gminnego po ogólnopolski to tylko niektóre z form eksponujących pracę tutejszych artystów. Twórców w gminie Kamień można podzielić na dwie grupy. Pierwszą stanowią literaci (głównie poeci), drugą zaś artyści plastycy. Poezja to nurt literatury doceniany przez władze samorządowe (Brozura informacyjna 2001).

Dużą rolę w popularyzowaniu kultury odgrywa Biblioteka Gminna w Kamieniu, która powstała w 1955 roku. Udostępnia ona zbiory biblioteczne, popularyzuje czytelnictwo oraz prowadzi działalność oświatową poprzez organizowanie konkursów czytelniczych, wieczorów opowiadań dla dzieci, zajęć plastycznych, wystaw i lekcji bibliotecznych dla uczniów.

Bogactwem gminy Kamień oprócz walorów przyrodniczych są również liczne zabytki. Na ryc. 2 zaznaczono najciekawsze zabytki.

Ryc. 2. Fragment mapy przedstawiającej usytuowanie zabytków w gminie Kamień
(www.ziemiachelmska.pl/images/stories/mapa_pp.jpg)

Do najważniejszych zabytków gminy Kamień zaliczamy:

- XIX w. kościół w Kamieniu p. w. św. Michała Archanioła, który został zbudowany w 1881 r.,
- drewnianą dzwonnice w Pławanicach,
- malownicze kapliczki przydrożne oraz krzyże śródpolne,
- drewniany wiatrak w Natalinie (ryc. 3),
- kościół rzymskokatolicki pod wezwaniem św. Jana Ewangelisty w miejscowości Pławanice, wzniesiony w 1828 r. – dawna cerkiew greckokatolicka,
- średniowieczny kurhan w Józefinie, zwany „Szwedzką Mogiłą”.

Ryc. 3. Zabytkowy wiatrak w Natalinie
Źródło: Urząd Gminy Kamień

Dla poszukujących weekendowego lub wakacyjnego wypoczynku mieszkańców Chełma i turystów z innych rejonów kraju, sąsiadująca z miastem gmina Kamień, jest wymarzonym miejscem rekreacji. Malowniczy teren daje możliwość uprawiania aktywnej turystyki pieszej i rowerowej. Ponad połowę powierzchni gminy zajmuje Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu stanowiący otulinę Chełmskiego Parku Krajobrazowego. Warte poznania są także bogate w walory przyrodniczo – krajobrazowe doliny rzek Udału i Krzywólki. Kompleksy leśne Wolawiec i Andrzejowa, a w szczególności rezerwat przyrody Wolawce to miejsca bogate w rzadkie gatunki flory i fauny leśnej.

Dzięki istniejącej na terenie gminy infrastrukturze turystycznej można zaplanować pobyt na dłuższy okres. Umożliwiają to ośrodki turystyczne i gospodarstwa agroturystyczne dysponujące miejscami noclegowymi. Największym spośród nich jest Ośrodek Rekreacyjno - Sportowy Pod Wiatrakiem w Natalinie (ryc. 4), który znajduje się w odległości około 13 km od Chełma, przy trasie Chełm - Hrubieszów. Obiekt zapewnia możliwość całorocznego i aktywnego wypoczynku dla każdego turysty. Do największych atrakcji ośrodka należy: wędkowanie w stawach rybnych, jazda konno i przejażdżki powozem konnym lub bryczką, a zimą saniami, pokazy modeli latających, przegląd kapel ludowych lub zespołów muzycznych, gry, zabawy czy muzykowanie przy ognisku. Ośrodek posiada siedem pokoi 3-osobowych, salę balową i kameralną salę kominową. Zaletą tego miejsca jest rodzinna i ciepła atmosfera, którą uzupełnia domowa kuchnia (Broszura informacyjna 2001).

Ryc. 4. Ośrodek Rekreacyjno - Sportowy Pod Wiatrakiem w Natalinie
(www.podwiatrakiem-natalin.comule.com)

Kolejnym obiektem, który warto odwiedzić jest stajnia Tesa położona w Kamieniu, w odległości kilku kilometrów od Chełma, przy trasie Chełm-Hrubieszów. Ośrodek prowadzi własną hodowlę koni małopolskich. Do sukcesów tej stadniny można zaliczyć zdobycie w 2005 r. V miejsca w Ogólnopolskim Czempionacie Koni Małopolskich przez klacz Ambrozja i w 2006 r. V miejsca w klasie klaczy dwuletnich przez klacz Adurka. Obecnie 7 klaczy zostało objętych „Programem ochrony zasobów genetycznych koni.” Turyści mogą kształcić swoje umiejętności jazdy konnej na 28 wierzchowcach, albo też wybrać się na samodzielną przejażdżkę polnymi, leśnymi drogami. Mniej wytrawnym jeźdźcom proponuje się przejażdżki dwukółką oraz tzw. wasążkiem, a zimą kuligi (Wawryniuk 2001). Tereny ośrodka sąsiadują od południa z kompleksem leśnym oraz doliną rzeki Udal. Jest to wspaniałe miejsce dla różnorodnych ćwiczeń i zabaw, w szczególności dla rodzin z dziećmi. Dużą popularnością cieszą się tzw. biesiady jeździeckie połączone z pokazami jazdy konnej i grami zręcznościowymi. Na terenie stajni znajduje się „Bacówka” z kominkiem i grilem oraz rozległe pole namiotowe. Na miejscu funkcjonuje całodobowy sklep spożywczo - przemysłowy, w którym znajduje się stanowisko ze sprzętem jeździeckim. Klub zapewnia wspaniałą zabawę i profesjonalną naukę jazdy konnej o każdej porze roku.

W miejscowości Kamień zlokalizowane jest gospodarstwo agroturystyczne Witolda Stafińskiego. Wyposażone jest ono w cztery 2-osobowe pokoje. Kwatery zapewnia wysoką jakość świadczonych usług, serdeczną i miłą atmosferę oraz specjały tradycyjnej kuchni, bazujące na własnych produktach.

Rozwój agroturystyki na terenie gminy Kamień znajduje się na etapie początkowym. Na podstawie przeprowadzonego wywiadu stwierdzono, że dużo osób deklaruje chęć prowadzenia turystyki wiejskiej, jednak główną przeszkodą w realizacji tego celu jest brak środków finansowych. Utrudnia to w dużym stopniu przeprowadzenie niezbędnych przystosowań w domu rolnika do potrzeb potencjalnych gości.

Rozwój agroturystyki w gminie Kamień zależy w dużym stopniu od realizacji celów strategicznych, ale również od inicjatywy samorządów, właścicieli gospodarstw agroturystycznych, stowarzyszeń agroturystycznych i wszystkich podmiotów zaangażowanych w rozwój turystyki wiejskiej. Właściwe i umiejętne korzystanie z walorów przyrodniczych i kulturowych oraz możliwości wykreowania oferty agroturystycznej umożliwia rozwój nie tylko agroturystyki, ale i całej gminy.

W celu ukazania perspektyw rozwoju agroturystyki na terenie gminy Kamień należy zwrócić uwagę na miejsca, w których taka działalność miałaby ogromne szanse oraz uzyskałaby poparcie mieszkańców i władz gminy. Dużą popularnością cieszy się zalew w Natalinie o powierzchni 16,06 ha, który funkcjonuje od niedawna, a już zdobył ogromną popularność wśród turystów (ryc. 5).

Ryc. 5. Zbiornik retencyjny w Natalinie
www.zdjecialotnicze.pl

W pobliżu zalewu istnieje możliwość wybudowania domków letniskowych lub rozszerzenia działalności Ośrodka Rekreacyjno-Sportowego Pod Wiatrakami. Dobrą inwestycją na tym terenie jest budowa lokali gastronomicznych oraz miejsc z wypożyczalnią sprzętów wodnych. Ponadto powstanie nowych miejsc noclegowych w gospodarstwach agroturystycznych stworzy dodatkowe miejsca pracy i przyczyni się do promocji gminy. Zarówno mieszkańcy gminy, jak i turyści będą mogli z całymi rodzinami spędzać upalne, letnie dni nad zalewem. Stwarza to ko-

nieczność rozszerzenia działalności w wielu dziedzinach. Wraz ze zwiększeniem ruchu turystycznego można zaobserwować postęp kulturowy. Organizacja imprez oraz festynów podniosłaby poziom życia kulturowego mieszkańców gminy.

Natomiast w miejscowości Strachosław w gospodarstwie rolnym prowadzony jest chów kóz. Prowadzenie działalności agroturystycznej w tym gospodarstwie byłoby dużą atrakcją dla potencjalnych turystów. Sprzedaż własnych produktów pochodzenia koziego i obcowanie ze zwierzętami, jak również cisza i spokój to zalety tego miejsca. Ponadto rolnik uzyskałby dodatkowy dochód, co podwyższyłoby jego standardy życia na wsi. Zachętą dla odwiedzających mogą być również piesze wycieczki do pobliskiego zagajnika w poszukiwaniu grzybów, owoców leśnych czy spędzenie wolnego czasu na świeżym powietrzu.

W drugim gospodarstwie, które ma możliwość podjęcia działalności agroturystycznej, stawiany jest nacisk na chów koni, naukę jazdy, organizację kuligów, wycieczek krajoznawczych po okolicy, wspólnie biesiadowanie przy ognisku oraz promowanie własnej żywności. Gospodarstwo mieści się we wsi Rudolfin, w miejscu umożliwiającym wypoczynek z dala od miejskiego hałasu i pośpiechu.

Przed mieszkańcami gminy Kamień pragnącymi rozpocząć działalność agroturystyczną stoi trudne zadanie związane z koniecznością przekonania władz samorządowych do podjęcia działań wspomagających tego typu działalność. W strategii rozwoju gminy nie uwzględniono działań związanych z agroturystyką, co skutkuje brakiem nakładów na promowanie tej formy wypoczynku. Przez to właściciele gospodarstw sami we własnym zakresie muszą starać się o dobrą reklamę, promocję, tworzenie stron internetowych. Dlatego istotna jest w tym przypadku pomoc instytucji samorządowych.

Wnioski

1. W gminie Kamień agroturystyka jest na początkowym etapie rozwoju. Promowanie turystyki wiejskiej na tych terenach może przynieść wiele korzyści dla gminy.
2. Gościnność i otwartość mieszkańców gminy Kamień powinna zachęcić turystów do odwiedzenia tej gminy. Rozwój agroturystyki niewątpliwie przyczyni się do podniesienia stopy życiowej rolników.
3. Pomimo wielu barier hamujących rozwój agroturystyki na tym terenie, ten rodzaj działalności gospodarczej stwarza duże szanse dla rozwoju regionu. Dużym atutem tego miejsca są walory przyrodniczo – krajobrazowe oraz zasoby kulturowe.
4. Ważną rolę w rozwoju regionu odgrywają władze gminy i samorządowcy, którzy w umiejętny sposób powinni wykorzystać walory przyrodniczo-kulturowe, w celu wypromowania tego miejsca z naciskiem na rozwój turystyki wiejskiej.

Piśmiennictwo

1. Broszura informacyjna (2001), Wyd. Urząd Gminy Kamień, Lokalna Grupa Działania, 5-20.
2. Czopek B. (1988), Nazwy miejscowości dawnej Ziemi Chełmskiej i Bełskiej (W granicach dzisiejszego państwa polskiego). Wrocław, 10-35.
3. Drzewiecki M. (2001), Podstawy agroturystyki. Wyd. OPO, Bydgoszcz, 21-45.
4. Kuśmierski S., Ostrowski D. (1998), Promocja i reklama agroturystyki. Zeszyty Naukowe, nr 1. Wyd. Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Warszawie, 33-50.
5. Sawicki B. (2007), Agroturystyka w aktywizacji obszarów wiejskich. Lublin, 95-120.
6. Sikora J. (1995), Organizacja ruchu turystycznego na wsi. Wyd. WSiP. Warszawa, 55-70.
7. Wawryniuk A. (2001), Leksykon miejscowości powiatu chełmskiego. Wyd. Starostwo Powiatowe w Chełmie. Chełm, 42-86.

Ilość znaków ze spacjami: 15 432